

aan te geven op welke bladzijde het geciteerde te vinden is. Dezelfde onvolledigheid treffen we ook aan in het artikel van dr. de Bondt; bij hem is het zelfs niet eens altijd duidelijk of hij rechtstreeks, dan wel via de brochure-Schep aanhaalde.

Dat dr. de B. niet vriendelijk gestemd is t.a.v. dézen geweerden candidaat kan sommigen vanzelfsprekend lijken; voor alle zekerheid laat hij dat nog maar eens merken ook. Hij betoogt immers (in deel I van zijn artikel) dat in 1944 candidaten uit het ambt werden geweerd, omdat ze geen instemming wilden betuigen met de leeruitspraken van 1942. Hij schrijft dan letterlijk: „Cand. S. maakte op deze groep geen uitzondering. Ook hij kon geen instemming betuigen. Niet iedere candidaat heeft een memorie in 10 punten ingediend. En later een boek van f 20.— over zichzelf geschreven.”

Zachtmoedige lezers die zich stootten aan de uitdrukking „alweer onwaarheden”, mogen zich verheugen over de allervriendelijkste toon van dezen singulieren apologet der synodale (mis)handelingen.

Het mag terecht bevreemding wekken dat dr. de B. eerst nu komt met bestrijding van het „witboek”. Hij had daartoe toch reeds een jaar lang de gelegenheid. Waarschijnlijk was het te vermetel om dat boek rechtstreeks te bestrijden; het valt nu eenmaal niet mee de feiten-taal der officiële stukken te ontkennen. Mogelijk rekende dr. de B. er op dat dit boek in zijn kring toch niet zou worden gelezen, wat me, gezien de uiterst geringe reacties in dien kring, helaas geen misrekening lijkt te zijn geweest. Nu echter ds Schep een deel van dat boek onder de aandacht brengt van het „kerkvolk”, en bovendien het „geval cand. Schilder” gebruikt als bewijs voor zijn stelling dat in 1944 inderdaad te eng gebonden is, nu wordt het tijd in te grijpen. En dr. de B. is gaarne bereid ds Schep tot de orde te roepen (schorsen doet men de schrijvers van zulke brochures allang niet meer!) én het door ds Schep verontruste kerkvolk nog weer eens duidelijk te maken dat deze cand. terecht uit het ambt geweerd werd. Want, zo zegt dr. de B. aan het slot van deel III van zijn art.: „Persoonlijk ben ik van mening, dat de uiteenzetting van Cand. S. hem in strijd brengt met art. 33. Maar de Synode heeft hem alleen geweerd, omdat hij geen instemming kon betuigen met de genomen leerbeslissingen.” Nu is dat laatste één der door prof. S. bedoelde onwaarheden: het rapport van de Commissie voor de Zwaarigheden, uitgebracht op 2 Juni 1944 (een rapport dat zelf reeds, voorzover ik kon nagaan, tenminste één halve waarheid en twee heele leugens bevat) constateert o.m.: „4. Hij weigert te aanvaarden, dat de Sacramenten, gelijk in Art. 33 N.G.B. wordt geleerd, aanwezig geloof verzekeren.”

Het officiële rapport van de Synode, d.d. 6 Juni 1944, heeft dit punt niet woordelijk overgenomen, maar achtte deze afwijking reeds daarin te bestaan, dat „cand. Schilder bezwaren houdt tegen de leeruitspraken van 1942, bepaald tegen de daarin voorkomende aanhaling uit de verklaring van 1905”. (Zie „witboek”, resp. p. 254 en p. 194).

Voor ieder die lezen kan staat er dus in de opmerking van dr. de B. dat de huidige ds H. J. Schilder een ketter is, hij wijkt immers af van de confessie.

Wie reeds eerder soortgelijke apologetische geschriften van dr. de Bondt heeft gelezen, zal het niet ontgaan zijn dat zijn betrouwbaarheid in het citeren te wensen overlaat. Een onderzoek van de door hem, samen met ds J. Weggemans, geschreven brochure „Verbond en Doop” kan dat gemakkelijk aantonen.

Wat dat aangaat is dr. de B. nog niets veranderd. In één geval is dat, wat betreft zijn nieuwste pennevrucht, wel bijzonder duidelijk.

In deel II van zijn artikel citeert dr. de B. cand. Schilder. De laatste welgerde n.l. te aanvaarden dat de Sacramenten de bezegeling zijn van aanwezig geloof en dus „van metterdaad geschonken, dat is hier in feite gerealiseerde beloftegoederen, die gedacht

worden in geloof reeds aanvaard te zijn, welk als aanwezig gedacht geloof dan weer de „wedergeboorte” als de facto geschied vóór de toediening van het sacrament als vooronderstelling vereischt”. (Witboek, p. 118). Dr. de B. meent nu dat cand. S. zich, door zulk beweren, nogal van Calvijn gedistantieerd heeft. (Als of dat, zonder meer, zoo veel te betekenen zou hebben!) Deze afwijking van de gedachten van Calvijn wordt o.m. bewezen met behulp van een viertal citaten uit de dissertatie van dr. S. van der Linde, getiteld: „De leer van den Heiligen Geest bij Calvijn”, waarop deze in 1943 te Utrecht promoveerde tot doctor in de godgeleerdheid.

Het 3e hoofdstuk daarin handelt over den Heiligen Geest en Zijn werkingen. Eén der onderdeelen van dit hoofdstuk is getiteld: „De Heilige Geest en het leven der kerk.” De IIIe paragraaf van dat onderdeel handelt over „De Heilige Geest en de Heilige Doop”. Aan deze paragraaf nu ontleende dr. de B. zijn citaten, en wel één van elk der bladzijden 184 t.m. 187.

Het eerste (op p. 184) is dit: „De Heilige Doop is een middel, een zegel, tot de versterking van het reeds geschonken geloof. Dat volgt uit het begrip sacrament, zooals Calvijn het ons voorstelde. Calvijn bevestigt dat op vele plaatsen. De Heilige Doop is een bevestiging der ons geschonken genade, een appendix, om de genade te verzegelen.” (Curs. van dr. v. d. L.).

Dr. de B. schijnt hier voortreffelijke steun te ontvangen. Maar..... 4 regels ná het eind van dit citaat begint een nieuwe alinea aldus: „Daarom gaan Heilige Doop en geloof, d.w.z. Heilige Doop en Heilige Geest tezamen. Den Doop bedienen zonder voorhanden geloof (buiten den kinderdoop) is een goddelooze onthelving.” (Gespatieerd van mij, J. M. Z.). 't Is duidelijk dat hier gehandeld wordt over den Doop bedienend aan volwassenen, nadat ze hun geloof beleden. Dat kan, ten overvloede, eveneens worden afgeleid uit hetgeen dr. v. d. L. iets verder (begin van p. 185) schrijft: „Wanneer God toont, tot kind te hebben aangenomen, d.w.z. wanneer de Heilige Geest ontvangen werd, dan laat de dienaar tot het teken toe.” Deze uitspraak heeft slechts één zin, als bedoeld wordt aan te geven dat van de werking van den Geest

in den betrokken persoon iets te constateeren valt voor anderen. Dat „iets” kan dan o.m. zijn het doen van openbare belijdenis des geloofs.

Nog steeds handelend over dezen volwassenendoop, schrijft dr. v. d. L. — en hier vond dr. de B. zijn tweede citaat —: „In dien zin zijn de sacramenten toch wel degelijk ook de verzegeling van het werk van den Heiligen Geest in ons en niet maar van de belofte ervan.” Ook dit schijnt zeer ten gunste van dr. de B. Dr. v. d. L. maakte deze opmerking echter in een bepaald verband, n.l. handelend over de zekerheid des geloofs: „....., zoodat tot zijn Heiligen Doop toe vlucht neemt, wie de zekerheid der vergeving zoekt, maar de vernieuwing door den Heiligen Geest is hier, zoomin als elders, te elimineeren.” Dan volgt de zin die door dr. de B. werd aangehaald. Dr. v. d. L. maakte deze opmerking om daarmee de gedachte van zijn collega dr. G. Oorthuys — die voortdurend tegenover elkaar stelde Gods genade in ons én Gods belofte — af te wijzen. Vandaar dat dr. v. d. L. vervolgt (p. 186): „De Doop is immers dáárom niet krachteloos, omdat Christus' belofte niet faalt. Op God ziende, is de Doop altijd waarachtig, want God beeldt af, wat Hij wil schenken, wanneer wij dat door ons ongelooft niet weigeren en verhandelen.” (Spatieering van mij, J. M. Z.).

Ieder normaal lezer zal, zonder moeite, opraken dat hier niets anders staat dan wat van onze zijde, in den strijd rondom de beteekenis van den Doop, naar voren is gebracht. Hier valt alvast niets te constateren van een vollen Doop, alleen voor de uitverkorenen, tegenover een niet-vollen Doop voor de overigen. Bovendien staat in dit citaat ook nog dat niet ieder die dezen waarachtigen Doop ontvangt, de beloofde heilsgoederen vroeg of laat zal ontvangen. Om van het „voorwaardelijke” karakter der belofte maar niet te spreken.

Men zou kunnen meenen dat dr. de B. geciteerd had uit een geschrift van..... prof. Veenhof. Het wekt echter niet de minste verwondering dat we dit citaat niet vonden bij dr. de B. Immers, hier geeft dr. v. d. L., op gezag van Calvijn, den genadestoot aan de gekunstelde onderscheiding van tweeërlei Doop.

Maracaibo, Venezuela.

Drs J. M. ZINKSTOK.

## Bibliotheek Theologische Hoogeschool

Wat hier volgt is het jaarverslag der Bibliotheek 1948—1949. Daar Curatoren het wenschelijk achten, dat dit verslag in zoo breed mogelijken kring bekendheid verwierf, vindt het hier plaatsing, terwijl andere bladen worden verzocht het over te nemen.

„Ja, dat was het ook”.

Het is zeker ongewoon, het Bibliotheek-verslag eener Hoogeschool, dat toch „stijl” heeft te vertoonen, in overeenstemming met den ernst en de beteekenis van zulk een „geneesmiddel der ziel” om euphemistisch een der oude Pharaonen na te spreken, de eenige plaats ter wereld, gelijk men gezegd heeft, waar de dwaling rustig slaapt naast de waarheid, te beginnen met zulk een alledaagsch conversatie-zinnetje. Maar uw bevreemding over dit ongebruikelijke begin kan niet grooter zijn dan mijn verwondering, toen ik de bedoeling van die enkele woorden in een bepaald verband verstond.

Het lag zóó. Toen Professor Schilder naar Amerika zou vertrekken, verzocht hij mij, tijdens zijn afwezigheid de belangen der bibliotheek te verzorgen. Natuurlijk kon in die omstandigheden van weigeren geen sprake zijn. Maar wel was ik blij, toen ik de teugels van het bewind na den terugkeer van Professor Schilder weer kon leggen in de beproefde handen van den „rector ordinarius”, die met zooveel gezegende energie en beleid den wagen op gang had gebracht, en de

vaart er in had gehouden. Van alle bescheiden voorzichten, wilde ik van mijn subtituut-beheer verantwoording afleggen, maar het viel anders uit. Mij werd de vraag voorgelegd, of ik nog eenigen tijd de zorg voor de bibliotheek op mij wilde nemen. Wetende, hoe niet het minst na zijn terugkeer Professor Schilder met werk overladen was, had ik den moed niet, neen te zeggen. Maar toen het bedrijf voor de derde maal werd opgevoerd, kreeg ik argwaan. Ik begon lout te ruiken. „Was het soms de bedoeling, mij blijvend met dit werk te willen belasten?” Een gulle lach. „Ja, dat was het ook”.

L i c h t e l i j k onthutst? Het lijkt er niet naar. De verantwoordelijkheid en de onvermijdelijke soesah, en vooral..... de tijd! Wat te doen? U, die Professor Schilder kent, weet dat hij op het hart van zijn vrienden „een groot vermogen” heeft. En ik troostte mij met de gedachte, dat er nog meer professoren waten, en dat, nu het wissel-stelsel aanvankelijk was ingevoerd, het voor de hand lag, dat het ook voor de toekomst zou blijven gelden, welke troost mij bijbleef, toen ik definitief door Curatoren tot bibliothecaris werd benoemd.

Terugziende op het afgeloopen jaar kan ik tot mijn blijdschap zeggen, dat het werk mij meeviel, en het mij in dien korten tijd ook lief geworden is. De gunst des Heeren was groot over ons. Ik denk hierbij aan het prachtig élan en de toewijding van het Dames-Comité, gesecondeerd door de vele bataljons trouwe

bestraald door de opkomende zon. Een stukje machtig natuurschoon, waaraan Indië zoo rijk is. In de verte ligt Cheribon. Wit schittert de vuurtoren in de zon. De ontscheping moet wachten op de aankomst van het veerbootje van den Cheribonschen veer- en Prauwendienst. Tot zoolang sta ik te kijken hoe de voor Cheribon bestemde lading wordt overgebracht op langszij gekomen prauwen van behoorlijk grooten omvang. Eindelijk is het oogenblik van overscheep op het veerbootje gekomen. U zoudt denken, dat dat tochtje van de groote schuit naar de kade wel gratis zou zijn, een stukje service. Maar dan hebt u het mis. Ook ik had het mis. Wilt u maar betalen vier gulden? En voor elken koffer meer dan één: twee gulden meneer. Gebrek aan service van de K.P.M.? Welneen. Maar het monopoliestelsel richt zich hier tegen de K.P.M. zelf.

U weet natuurlijk, dat de K(oninklijke) P(aket-vaart) M(aatschappij) het monopolie heeft om de vracht- en passagiersdiensten, voor zoover die per schip geschieden, te onderhouden. Maar in plaatsen, waar geen haven is (daar is Cheribon er één van) hebben zich Veer- en Prauwendiensten gevestigd, die zich het monopolie hebben verworven om passagiers en vracht van de stad naar de groote schepen te brengen en omgekeerd. De K.P.M. kan hier geen service-prauwendienst openen. Met als gevolg, dat je wat je noemt aan de heidenen bent overgeleverd. Ik liet me

helpsters, kerken, als de vlijt e-hulpvaard loovig er doel, daar wijden aan en predika en daarin

En dat, zag rijzen, komen im

Hoe worden nodig der boeke theologisc dere? Hoe te handel-dichtst b kwam, rij register e met de hu vraag nu

Een en dig had en zich tot (zondering

Dit is worden. C buitenland uitgestort of gering kunnen w Goede we zeer scha tigd; tal

uitgeverij of nauwe oorlogstijl ken voors vraag na en veel g rika; de neden pel ken uit v verdwenen

Dat m opsporing den aang Kampen v verlangd nog een steden te zolders et voor onze

Alle re lijk hier e van onze belangrijk bled noon gave in (totius lat diae et in 4 zware t française, oudere fr afabisch; Conciles, deelen, G Schooekin de compl denboek d' archéol logie cath enz. Onve met aant

vertellen, wendienst vroeg of van hond Aan arme met meer

Te Che dagen ge Dank zij uitgaan, die dager naar de s nen was was ook, welfareofi de welfar een reuni zamenlijk kerkdiens maal zou verzamelp gearriveer door de bracht. O doen war persoonlijk

## Op verstrooidenreis

II

De hofmeester had de zaken zoo geregeld, dat mevrouw mijn tafeldame werd. Voorts waren in deze klasse nog als passagiers; ten eerste mijn hutgenoot, een administrateur van een suikerondernemer, gehuwd, echtgenoot in Batavia woonachtig. Deze heer was thans op weg naar de onderneming, die na de tweede politionele actie bereikbaar was geworden; en ten tweede een mevrouw met een drietal kinderen, waarvan één zeker reeds den leeftijd van twaalf jaar had bereikt. Mevrouw was van verlof uit Holland terug en op reis naar één der buitengewesten, waar haar man bestuursambtenaar was. Binnen enkele dagen zou de gezinshereniging plaats vinden.

Deze mevrouw bleek het al spoedig heel goed te kunnen vinden met den bovengenoemden administrateur, en omgekeerd. Vermoedens van al te groote toenadering rezen bij me op. Maar kom, al ben je in Indië, al te kwaaddenkend moet je toch ook niet zijn. Het zou toch al te gek zijn als moeder de vrouw twee dagen voor de gezinshereniging nog gedachten van ontrouw zou koesteren, en van een gehuwd man mag je toch niet veronderstellen, dat hij enkele uren na het afscheid van zijn vrouw al illegitieme avances maakt.

Ik ging mijn hut opzoeken, en viel in slaap. Om half vier werd ik wakker door een gerucht in mijn hut. Ik draai me om, om te zien wat er loos is. Uitslag: mijn hutgenoot de administrateur is bezig zich in nachttollet te steken..... Dus toch, constateer ik. In Indië is alles mogelijk, is me gezegd. Maar geoorloofd is toch wel wat anders, denk ik, half slapend. Dit is dus de veelgeloofde Indische onbekrompenheid.

Is die er werkelijk, die onbekrompenheid? Geen denken aan. Gevallen als het hier vermeldte worden wel weinig bemoraliseerd, maar veel bekletst. Kletsen doet men in Indië even hard als in Holland. Schaamte, die vind je hier weinig. Maar breed uitmeten wie nu weer met de vrouw van die of den man van die is „uit” geweest, dat wordt graag gedaan.

Doe ik hetzelfde, als ik in dit geval in dit verslag vermeld: kletsen? Ik geloof het niet. Het moet geweten worden hoe hier de huwelijksmoraal van velen is. Wat kun je dan beter doen dan vermelden waarvan je zelf getuige bent geweest?

Als we den volgende morgen wakker worden ligt de boot al op de reede van Cheribon. Het is een prachtig gezicht. Hoog rijst de vulkaan de Tjerimal op en steekt scherp-blauw af in de heldere ochtendlucht,

teeren valt  
n het doen  
ssenendoop,  
zijn tweede  
n toch wel  
k van den  
belofte er-  
in dr de B.  
in een be-  
rheid des  
p toevlucht  
t, maar de  
ier, zoomin  
in die door  
laakte deze  
zijn collega  
over elkaar  
te — af te  
186): „De  
dat Chris-  
de Doop  
ldt af, wat  
ons on-  
rhinde-

, opmerken  
onze zijde,  
Doop, naar  
te conste-  
le uitverko-  
de overigen.  
t niet ieder  
de beloofde  
n. Om van  
e maar niet  
siceerd had  
. Het welk  
dit citaat  
eft dr v. d.  
aan de ge-  
oop.  
ZINKSTOK.

helden voor-  
verantwoor-  
Mij werd de  
de zorg voor  
de, hoe niet  
childer met  
et, neen te  
e maal werd  
ut te ruiken.  
nd met dit  
h. „Ja, dat  
r niet naar.  
lijke soesah,  
ie Professor  
n zijn vrien-  
troostte mij  
soren waten,  
k was inge-  
voor de toe-  
mij bijbleef,  
bibliothecaris

ik tot mijn  
viel, en het  
is. De gunst  
hierbij aan  
het Dames-  
jons trouwe

tukje mach-  
k is. In de  
rtoren in de  
le aankomst  
en veer- en  
jken hoe de  
overgebracht  
rijk grooten  
t overscheep  
ken, dat dat  
le wel gratis  
hebt u het  
betalen vier  
u één: twee  
de K.P.M.?  
zich hier te-

(ke) P(aket-  
eft om de  
ver die per  
in plaatsen,  
er één van)  
vestigd, die  
n passagiers  
open te bren-  
geen service-  
at je wat je  
1. Ik liet me

helpsters, aan de offervaardigheid van de leden der kerken, aan den steun geboden door de „Stichting“, aan de vlijt en accuratesse van den conservator, aan de hulpvaardigheid van den pedel. Waar zóó velen ge- loovig en eendrachtig samenwerken voor eenzelfde doel, daar is het een vreugde, zijn krachten te mogen wijden aan een instelling voor professoren, studenten en predikanten (die niet alléén, maar die toch eerst) en daarin voor onze kerken van zoo uitnemend belang.

En dat, ofschoon de moeilijkheden, die ik aanstonds zag rijzen, zich ten volle deden gelden. Van allen kant komen immers de vragen los.

Hoe moet een bibliotheek als de onze opgebouwd worden? Welke boeken zijn het eerst en het meest noodig? Welke maatstaf dient gevolgd bij de keuze der boeken? Hoe legt men het aan, dat niet het ene theologische „vak“ bevoorrecht wordt boven het andere? Hoe aan de benodigde boeken te komen? Hoe te handelen, als men de meest gebruikte werken het dichtst bij de hand wil hebben, terwijl wat binnen- kwam, rijp en groen, reeds in het bestaande kaart- register een bepaalde plaats heeft? En hoe moet het met de huisvesting van de bibliotheek — welke laatste vraag nu reeds acuut geworden is.

Een enkele detailleering. Wie vroeger boeken noodig had en over de noodige middelen beschikte, wendde zich tot den boekhandel, en kreeg op een enkele uit- zondering na, in korten tijd het begeerde in zijn bezit.

Dit is in en vooral na den oorlog heel anders geworden. Ondanks de papierschaarste is en over het buitenland en over ons land een lawine van boeken uitgestort. Een zeer groot deel daarvan heeft weinig of geringe waarde. En van het „blijvend gedeelte“ kunnen wij nog maar een klein percentage gebruiken. Goede wetenschappelijke werken uit vroeger tijd zijn zeer schaars geworden. Veel is in den oorlog vernietigd; tal van voorheen zeer productieve uitgeverijen uitgeverijen hebben haar fonds verloren, en tellen niet of nauwelijks meer mee; particulieren hebben in den oorlogstijd zich van kostbare wetenschappelijke wer- ken voorzien bij wijze van geldbelegging; de wereld- vraag naar degelijke theologische literatuur is groot en veel ging en gaat ons land uit, vooral naar Ame- rika; de uitgave van herdrukken blijft nog ver be- neden peil — en het gevolg is, dat juist wat wij zoe- ken uit vroeger en later tijd veelal van de markt verdwenen is.

Dat maakt noodzakelijk wat gaat gelijken op 'n opsporingsdienst. Buitenlandsche antiquariaten wer- den aangeschreven; op auctie's werd Broederweg 15, Kampen een bekend adres; menige „preekreis“ werd verlengd en kreeg een dubbel doel: naast het eerste nog een tweede, om n.l. de antiquairs in de groote steden te bereiken waar, in kelders en pakhuizen, op zolders en vlieringen „gesnuffeld“ werd naar boeken, voor onze Bibliotheek van waarde. En het resultaat?

Alle reden tot innige dankbaarheid. 't Is onmog- elijk hier een enigszins bevredigenden indruk te geven van onze aanwinsten; laat ik slechts enkele grotere, belangrijke werken op linguïstisch en historisch ge- bied noemen: Stephanus' Thesaurus, de nieuwste uit- gave in 6 prachtige banden van Forcellini's Lexicon totius latinitatis; het even onmisbare Glossarium me- diae et infimae latinitatis van Du Cange in 10 dln; de 4 zware banden van Littré's Dictionnaire de la langue française, tal van woordenboeken vooral voor het oudere fransch, duitsch en engelsch, ook een voor het arabisch; de laatste uitgave van Hefele's Histoire des Conciles, voorts Fleur's Histoire ecclésiastique in 37 deelen, Gerdes' Historia Reformationis en zijn Scrinium, Schoonkruis' Liber de bonis vulgo ecclesiasticis dictis; de completeering (zoover verschenen) van het Woord- denboek der Nederlandsche taal, van de Dictionnaire d'archéologie chrétienne, van de Dictionnaire de théo- logie catholique, van Groen van Prinsterer's Archives, enz. Onvermild mag niet blijven een engelsche uitgave met aantekeningen van den Talmud, waarvan thans

vertellen, dat aandeelhouders in die Veer- en Prau- wendiensten zich 60 pct. dividend zien uitgekeerd. Ik vroeg of ik dan niet kon beginnen met een stukje van honderd gulden te koopen. Maar dat ging niet. Aan armoedzaaiers hadden ze geen behoefte. Je moet met meer over de brug komen.

Te Cheribon hebben we met elkaar een paar mooie dagen gehad. De Kroes is daar brigadeveldprediker. Dank zij die positie kon hij een brigade-order doen uitgaan, waardoor alle vrijgemaakte militairen voor die dagen uit hun legeronderdeel rondom Cheribon naar de stad mochten komen. Voor vervoer der man- nen was ook gezorgd. Een gelukkige omstandigheid was ook, dat Luit. van der Engel, een der onzen, als welfareofficier ons kon ontvangen in het gebouw van de welfare. De bedoeling was, dat we Zondagmorgen een reünie zouden hebben, na afloop waarvan we ge- zamenlijk zouden eten, terwijl dan in den middag een kerkdienst zou worden gehouden, waarin het avond- maal zou worden bediend. Toen ik Zondagmorgen de verzamelpplaats bereikte waren de meeste jongens al gearriveerd. Ruim twintig van onze mensen waren door de goede zorgen van De Kroes zoo bijgeen- bracht. Over de vraag wat we dien morgen zouden doen waren we het met elkaar gauw eens. Van een persoonlijk gesprek met ieder afzonderlijk kon van-

28 kloeke, keurig gebonden deelen zijn verschenen en nog 8 volgen. Verder een lange, lange rij werken, voor dogmatiek en ethiek, voor filosofie en kerkhistorie, voor de kennis van het nabije Oosten, hebreeuwsch en het nieuw-testamentisch grieksch, voor homiletiek en liturgiek, voor zending en evangelistiek, voor klas- sieke en moderne talen, voor symboliek en kerkrecht etc. van niet geringe beteekenis.

Maar het mooiste komt nog. Dat is de aanschaffing van Migne's Patrologiae cursus completus, omvattende 2 latijnsche en 2 grieksche series. De latijnsche (1840 — 1849 en 1850—1855) loopten tot paus Innocentius III (begin 13e eeuw) en vullen 217 deelen. De grieksche series (1857—1860 en 1862—1866) loopten tot het concilie van Florence (1438) en bestaan uit 162 deelen. Een grieksch register bevat hoofdzakelijk opgave van schrijvers en hun werken; een latijnsch register heeft ook indices over behandelde onderwerpen. We doen ons best, nog doeltreffender registers te verkrij- gen voor het geheele werk om het voor hoogleraren, lectoren en studenten zoo toegankelijk mogelijk te maken. Om de waarde van dit practisch werk te beseffen bedenke men, dat hierin goeddeels de theologische wijs- heid vanaf de oudste tijden der Christelijke kerk tot bijkans het eind der middeleeuwen is samengevat. Uitgedrukt in geldswaarde is met dezen aankoop al- leen, als de nog ontbrekende deelen ('n goede vijftig) geleidelijk geleverd zijn en het geheele werk gebonden is, gemeeld een bedrag van naar schatting f 5500.—.

Als curiosum vermelden we nog de acquisitie van twee boekrollen in koper, gevonden in de voormalige Synagoge te Kampen. Beide rollen, waarvan de groot- ste in zeer goeden staat is en de kleinere vrij goed is geconserveerd, bevatten in de hebreeuwsche taal het boek Ruth.

Een „Fundgrube“ blijkt ons hoe langer hoe meer de bibliotheek van onzen onvergetelijken Professor Greijdanus. Wie meenen zou, dat diens belangstelling zich nagenoeg uitsluitend beperkt tot het nieuw-tes- tamentische grieksch, zou zich ten zeerste vergissen. „Ik ben van mijn jeugd af erg nieuwsgierig geweest“ placht onze collega te zeggen. Die westierigheid kwam tot uitdrukking in zijn uitgebreide boekenrij. Het blijkt, dat er weinig velden van wetenschap waren die hij niet had betreden of verkend. En tot het laatste van zijn leven bleef hij „bij“. Van zijn liefde voor kerk en theologie plukken wij ook in dezen vorm de vruch- ten.

Gaarne vermelden wij hier met groote erkentelij- heid de belangrijke schenkingen aan onze bibliotheek door de bns Ds Joh. Dam te Bodegraven, H. v. d. Dussen te Rotterdam en F. P. Troost te Groningen. Andere particulieren bleken eveneens onze Bibliotheek niet te vergeten; ook zonden uitgevers, hoogleraren, predikanten, ons present-exemplaren; uit de nalaten- schap van den onder ons zoo hoog geachten Ds Post verwierven wij voor onze Bibliotheek niet minder dan 365 werken. Met dank vinde hier vermelding de belang- rijke steun, ons ook dit jaar verleend door den heer Wristers te Utrecht en Bouma's Boekhuis te Gronin- gen.

De inkomsten der Bibliotheek beliepen over het tijdvak eind Juni 1948 tot begin Juli 1949 de som van f 23.980.03; de uitgaven bedroegen over dezelfde pe- riode f 18.138.75. Het saldo bedroeg dus f 5.841.28, waarvan f 3.800.— op de Nuts-Spaarbank belegd werd; in kas is alzoo f 2.041.28. Het totaal saldo tegoed op de Nuts-Spaarbank bedraagt f 7.505.16. Uit de reke- ning bij de Sallandsche Bank blijkt, dat het laatste geblokkeerde bedrag ad f 600.— in den loop van dit jaar is vrijgekomen; het credit aldaar heeft als eind- cijfer f 4.591.19.

't Is maar goed voor onze bibliotheek, dat de cijfers van de batige saldi zoo snel slinken; in een paar we- ken tijd bedraagt het verschil tusschen credit en de- bet al weer een f 5000.— minder dan hier vermelding vindt. En is nog zooveel noodig! En waar men bezig

wege den beschikbaren tijd ditmaal geen sprake zijn. En aangezien het Zondag was, lag het voor de hand ook in de morgenuren een kerkdienst te houden. Het- geen dan ook is geschied. Alvorens 's middags het avondmaal met elkander te vieren is wel met alle be- lijfende leden een kort gesprek onder vier oogen ge- voerd. De Kroes zelf kon 's middags onzen dienst ook bijwonen. Ik kan er meteen wel bij vertellen, dat er op hemelvaartsdag te Cheribon nog eens een dienst is gehouden, die alweer dank zij de door De Kroes getroffen maatregelen, wat betreft de organisatie, nog betere resultaten opleverde. Ditmaal had De Kroes n.l. aan de te houden kerkdienst algemeene bekend- heid gegeven. Daardoor waren in dien dienst niet al- leen weer ongeveer 25 kerkleden aanwezig, maar ook nog wel een 30, die niet tot eenige gereformeerde kerk behooren. Op hemelvaartsdag en op den middag daar- voor kon het ook nog komen tot een gesprek onder vier oogen met een aantal militairen.

De Kroes en ik hebben beide keeren natuurlijk over het veldpredikterschap en de daarmee samenhangende kwesties gesproken. De gesprekken konden worden gevoerd in goede collegialiteit en broederlijke gezind- heid, al konden we niet tot overeenstemming komen, ook niet ten aanzien van het door Batavia en later door de classis Batavia ingenomen standpunt in be- trekking tot de verhouding tusschen de gereformeer- de legerpredikanten en de ambtelijke verzorging ver-

is, de fundamente te leggen, gedrage men zich niet alsof men al aan de dakstoeien toe is. Niettemin is de dagelijksche groei der Bibliotheek hun, die haar verzorgen, een onthaal, alsof de meiboom reeds in de kap stond.

Wie oudtijds een bibliotheek-zaal betrad, werd bij het binnenkomen getroffen door den welriekenden geur, die hem tegemoet kwam: de boekrollen werden, om ze tegen boekworm en mot te beschermen, met cederolie of saffraan bestreken. Onze Bibliotheek doet een appél niet op de zinnen, maar op het geloof. Hier is een monument van Gods ontferming en trouw je- gens beroofden en dies eens berooiden inzake studie- middelen. Elk boek uit onze Bibliotheek draagt een dubbel opschrift; het eerste is: „van den HEERE“; het tweede: „daarom voor den HEERE“. Elke aan- winst een nieuwe bijdrage om dieper door te dringen in den zin van het Woord des Heeren, of om den rijk- dom van Zijn werken en de wijsheid van Zijn wegen te beter te verstaan, of om het karakter van oudere en nieuwere „ketterijen en dolingen“ te scherper te onderkennen, teneinde ze te doeltreffender met het Woord te kunnen weerstaan en bestrijden.

Vele laatsten zullen de eersten zijn. Velen die den geweldigen wereldstrijd, in Genesis 3:15 aangekon- digd, in de eindphase die wij thans beleven meema- ken, zullen de bijzondere zegeningen genieten, maar ook de lasten dragen voor de eersten bestemd: de strijd het heetst, de spanning intenser, de strijdmethoden en strijdmiddelen van den Boosje geraffineerder dan ooit te voren. Daarom de toerusting van wie straks mee in de eerste gelederen zullen staan, getrouwer dan ooit, en „up to date“, naar de Schriften. Aan die toerusting make de HEERE onze Bibliotheek dienst- baar.

Kampen, Juni 1948.

De Bibliothecaris,  
P. DEDDENS.

## Candidaats-examen

Geslaagd voor het Candidaats-examen de heeren W. G. Raven, Boschdijk 438 te Eindhoven en H. D. van Herksen, Stationsstraat 88, Ermelo.

## STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Te velde, 27 Juni 1949.

Aan de Redacteur van „De Reformatie“, Kampen.

Hooggeachte Redacteur,

Hoewel mij niet onbekend is, dat U er niet van houdt „spreekjes te vertellen“, waag ik het toch U plaatsruimte in Uw blad te vragen voor het volgende spreekje-met- toepassing.

„Er was eens“ een generaal, die een militaire actie moest uitvoeren. Na lang wikken en wegen, omdat er zoveel gevaren aan verbonden waren, besloot hij gebruik te maken van parachutisten. De actie begon en de para- chutisten waren al afgeworpen, ergens in het vóórterrein. Toen echter gebeurde het, dat hun generaal bezwaar kreeg tegen het gebruik van parachutisten. Hij achtte dat prin- cipieel ongeoorloofd. Daarom wijzigde hij zijn plannen voor verdere acties; daarin was geen plaats meer voor parachutisten. Zozeer had hij bezwaar tegen dit soort troepen, dat hij de reeds afgeworpen mannen liet zitten waar ze zaten en zich verder niets meer van hen aan- trok. Hij gaf ze geen richtlijnen en voorzag ze niet langer van het nodige; ze waren immers op een verkeerde weg. Ze moesten zelf maar zien, hoe ze het klaarden.

Ik twijfel er niet aan, dat U, hooggeachte Redacteur, evenals de lezers van Uw blad, de handelwijze van deze spreekjes-generaal zedelijk ten enenmale onverantwoord zult achten. Hij had deze mannen nu eenmaal ingezet, en zij mochten daarom ook aanspraak blijven maken op de voortdurende hulp en bijstand van hun generaal. Ook al was zijn nieuwe inzicht dan mis schien principieel net enig juiste, en was het gebruik van parachutisten uit

de militairen te velde. Intusschen heeft dat allerminst verhindert, dat er door Ds Kroes ten aanzien van de hier gereleveerde kerkdiensten te Cheribon onschat- bare steun geboden is in de voorbereiding van een en ander.

Op een punt moet ik een klacht van Ds Kroes on- derschrijven, althans bij de kennis van zaken die ik nu heb.

En dat is wel deze klacht: door het opheffen van het deputaatschap voor de geestelijke verzorging der militairen is er geen generale instantie meer die de belangen van de gereformeerde veldpredikers bij de hooge overheid behartigt. Tenzij althans onder de loo- pendende zaken van het deputaatschap, die nu in overleg met de deputaten door de classis Groningen zullen worden afgewikkeld ook deze zijde van de taak der voormalige deputaten wordt verstaan. Is dit niet het geval dan komt het ook mij voor, dat hier een lacune is. Er staat tegenover, dat eventuele kwesties met de overheid voor de thans in Indië vertoevende legerpre- dikanten ook door het deputaatschap voor correspon- dentie met de Hooge Overheid kunnen worden behart- igt. In ieder geval zal hier een voorziening moeten worden getroffen.

J. P. v. d. STOEL Jr.